

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklesiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

XXXVIII. De morte Arii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

σαλτο' ως ἡ ὁ βασιλεὺς ἐπυθάνετο διε-
 σεράφθαι τὴν δόξην γνώμην, μετὰ πεμπτον
 αὐτῶν εἰς τὴν κωνσταντίνου πόλιν ἦκεν αὐτὸν
 ἐκέλευσε, λόγον δάσονται ὡν αὐτῶν ἀνακινεῖν
 ἐπεχείρη' ἐτύγχανε ἡ τότε τῆς ἐν κωνσταντίνου
 πόλει παρθενοῦς ἀλέξανδρου ἐκκλησίας, μη-
 τροφάνῃ παλαμ διαδέξασθαι τῆτον τὸν
 ἀνδρα θεοφιλή ὄντα, ἡ παρθενοῦς ἀρεῖον τὸς γρη-
 μῆνη μάχη ἀνέδειξε, ὡς γὰρ ἦκε τότε ἀρεῖον,
 καὶ ὁ λαὸς εἰς δύο πάλιν τμήματα ἐμερίζετο,
 ταραχή τε καὶ τὴν πόλιν ἐγένετο τῷ μὲν τὴν
 ἐν νικαίᾳ πίσω μηδ' αὐτῶς παρθενοῦς ἀρεῖον λε-
 γόντων τῷ δ' εὐλογοῦν λέγον τὸν ἀρεῖον φιλο-
 νεκόντων, εἰς ἀγῶνα μέγιστον κατέστη ὁ ἀλέ-
 ξανδρὸς καὶ μάλιστα μὲν, ὅτι ἐν σέβει ὁ νι-
 κομηδείας πολλὰ διηπάλη αὐτῶν, λέγων ὅσον
 ἐδέστω κατὰ γῆσιν αὐτῶν, εἰ μὴ εἰς κοινωνίαν
 δέξῃ τὸν ἀρεῖον καὶ εὐδ' ἀμφ' αὐτῶν ἀλέξαν-
 δρου ἡ ἐ τὸς ἔτον παρθενοῦς ἀρεῖον ἐμελεῖν,
 ὅσον ἐδέστω δὲ τῇ παρθενοῦς ἀρεῖον ἀρεῖον
 τῆς δόξματ' Φύλακα γὰρ αὐτῶν τῷ ὄρων
 τῆς συνόδου νομίζων, παντοῦ ἐγένετο, μὴ
 παρθενοῦς ἀρεῖον εὐδ' τύπερ αὐτῆς ἐν ταύτη
 τοιῶν τῇ ἀγῶνι κατὰ γῆσιν, χάριεν πολλὰ
 φράσας τῇ διαλεκτικῇ, παρθενοῦς ἀρεῖον καὶ
 νησείας μὲν συμεχέσιν ἐρχόλαζε, καὶ τῆς πρὸς
 ἐν χεῖρας ἐδέστω τρεῖς παρθενοῦς ἀρεῖον. καὶ δὴ τοῖς
 τοῖς ἐν τῷ μόνον εἶχε, καὶ λατῶν ἐπέτελε τὰ δό-
 ξατ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ ἐπὶ νῦν μόνον εἰρήνη,
 μόνον αὐτῶν κατὰ κλεισὸν ποιήσας, καὶ εἰς τὸ
 θυσιασθεῖον εἰσελθῶν, ὑπὸ τὴν ἱεράν τεράπε-
 ζαν αὐτῶν ἐπὶ φόμα ἐκτίνας, εὐχεῖ δα-
 κρύων νύκτας τε πολλὰς ἐφῆξῃ καὶ ἡμέρας
 τῆτον ποιῶν διετέλετ' ἡ τῆτον γὰρ παρθενοῦς ἀρεῖον
 ἐλάμβανεν ἡ ἡ αἴτησις ὑπὸ ταύτη, εἰ μὲν
 ἀληθῆς ἡ δόξην δόξα, αὐτῶν τὴν ὡρισμένην
 ἡμέραν τῇ συζητήσῃ μὴ ὄψεας εἰ ἡ ὑπὸ αὐ-
 τῶν ἐχθ' πίσω, ἀληθῆς ἀρεῖον τῆς ἀσεβείας δὲ
 κιν δίδοναι, τὸν πάντων αἴτιον τῶν κακῶν.

A exilium molestè ferret. Imperator vero cum perversam esse Arii mentem accepisset, cum rursus Constantinopolim evocavit, rationem redditurum turbarum ac seditionum, quas denuò concitare aggressus esset. Praesidebat tunc Constantinopolitanae Ecclesiae Alexander, qui jampridem Metrophani successerat. Hunc virum Deo acceptum fuisse, ex certamine, quod illi fuit cum Ario, perspicuè declaratum est. Nam cum Arius illuc venisset, & populus duas in partes divisus esset, totaq; civitas tumultuaretur; aliis Nicænam fidem nullatenus comovendam esse dicentibus; aliis opinionem Arii rectam esse contendentibus, in maximas angustias reductus est Alexander: ac præcipuè eo quòd Eusebius Nicomedienfis Episcopus graves ei minas intentaret, asserens propediem ipsi adempturum se esse sacerdotium, nisi Arium & socios in communionem reciperet. Verùm Alexander, non tam sollicitus erat de abdicatione sua, quàm de doctrina fidei, quam illi subvertere omni studio conabantur. Nam cum Nicænae Synodi decretorum custodem se ac patronum esse duceret, totus in id incumbebat, ne res in illa Synodo judicatae ullatenus labefactarentur. In tantis igitur angustiis positus, omisso dialecticæ artis praesidio, ad Deum confugit. Ac continuus quidem jejuniis vacare cæpit, nec ullum orandi modum prætermisit. Tale vero consilium animo concepit, & quod constituerat, clanculò perfecit. In Ecclesia, quæ cognominatur Irene, se solum inclusit & ingressus ad altare, sub sacra mensa primum se humi prostravit, Deo cum lachrymis supplicans. Atque hoc multis diebus ac noctibus continua- tis gessit. Porro petiit à Deo, & quod petierat accepit. Petitio autem erat hujusmodi: ut si quidem recta esset Arii sententia, ipse diem disceptationi præstitutum nequaquam videret. Sin vera esset fides, quam ipse profiteretur, ut Arius impietatis pœnas lueret, quippe qui omnium malorum auctor esset.

Κεφ. λη'.
 Πειρ' ἡ θανάτου ἀρεῖου

CAPUT XXXVIII.
 De morte Arii.

Τοιαῦτα μὲν ἐν ἀλέξανδρῳ ἡνυχέτο ὁ βασιλεὺς ἡ δὲ πείραν ἀρεῖου ποιήσας βεβληθεὶς ἐπὶ τὰ βασιλεία αὐτῶν μετὰ πέμπε, ἡρώτα τε εἰ τοῖς ὄρωις φοιχεῖ τὸν νικαίαν συνόδου ὁ ἡ ἐτόμῳς μηδ' ἐν μελλήσας, ἐπ'

ET hæc quidem precabatur Alexander. Imp. vero cum Arii periculum facere vellet, eum in palatium accitum interrogavit, num decretis Nicænae fidei consentiret. Ille nihil cunctatus, alacri animo coram Imperatore subscripsit ea,
 K

qua de fide in Concilio statuta fuerant, A
 callidè ludificatus. Cumq; Imp. admira-
 tione captus, iurejurando inluper eum
 adigeret, ille per fraudem ac simulatio-
 nem istud etiam præstitit. Porro fraus ac
 simulatio, qua usus est in subscribendo,
 sicut ipse accepi, hujusmodi fuit. Opi-
 nionem suam Arius in charta conscrip-
 ptam gerens, sub ala occultabat. Juravit
 ergo, se ex animo ita sentire uti scripse-
 rat. Atq; hoc quidem ita gestum fuisse,
 famâ tantum & auditione accepi. Quod
 verò subscriptioni etiam jusjurandum
 adjecerit, id ex Imperatoris epistolis di-
 dici. Tum verò Imperator fidem habens
 Ario, mandat Alexandro Constantino-
 politano Episcopo, ut illum in commu-
 nionem reciperet. Erat tum dies Sabba-
 ti. Postridie vero sperabat Arius se in
 Ecclesia cum reliquis fidelibus conven-
 turum. Sed perditis Arii conatibus di-
 vinitus jam instabat. Egressus enim ex
 imperiali palatio, Eusebianis satellitum
 instar eum stipantibus, per mediam civi-
 tatem magnificè incedebat, omnium o-
 culos in se convertens. Cumque venisset
 juxta forum, quod dicitur Constantini,
 quo in loco statua porphyretica posita
 est, terror quidam ex conscientia scelerum
 ei subortus est; & cum terrore simul
 alvus relaxata. Percontatusque num in
 proximo essent latrinæ, cum post Con-
 stantini forum esse didicisset, illuc perre-
 xit. Mox animo deficere cœpit, & unâ
 cum excrementis anus ipsi delabatur; &
 id, quod medici vocant *ἀπὸ τοῦ σπυγματος*, pro-
 tinus per anum decidit. Subsecuta est
 sanguinis copia; ac postremo tenuia in-
 testina simul cum iplene ac jecore effusa
 sunt. Et ille quidem continuò animam
 exhalavit. Latrinæ autem illæ Constanti-
 nopoli post forum Constantini, sicut
 antea dixi, & post macellum, quod est in
 porticu, etiamnum monstrantur: & cun-
 ctis prætereuntibus digitum ad eas inten-
 dentibus, genus mortis Arii perpetuò
 memorabile posteris reddunt. Cum hæc
 ita accidissent, ingens terror ac mœstitia
 animos eorum, qui cum Eusebio Nico-
 mediensi erant, occupavit: fama; hujus
 rei, non per totam modo civitatem, sed
 per universum, ut ita dicam orbem terra-
 rum dispersa est. Imperator vero Chri-
 stianæ religioni eò magis adhæsit, cum
 Nicænz fidei veritatem Dei ipsius testi-
 monio confirmatam esse intelligeret.
 Delectabatur itaque non mediocriter,
 tum ob earum rerum eventum, tum ob
 tres filios, quos Cæsares nuncupaverat.

αὐτὸς ὑπέγραφε τὰ ἀεὶ τῆς πίσεως, οὐ-
 δέναι σοφιστὰς. ὁ δὲ βασιλεὺς θω-
 μάσας, καὶ ὄρκον ἐπέφερεν. ὁ δὲ καὶ τὸ σο-
 φιζόμενον ἐποίησεν τὴν ἰδέαν ἐτεχνάσει-
 το γράφειν, ὡς ἠέκουσεν, ἐπιταύτα κατὰ γρά-
 φας, φησὶν, ὁ ἀρεῖον ἐν χάριτι ἠεὶ ἔχει δό-
 ξαν, ὑπὸ μάλης ἐφέρεν ὡμνυτὸ ἀληθῶς
 ἔτω φερεῖν, ὡς καὶ γεγραφικῶς εἶπεν τὸ
 μὲν ἐν ἔτω γεγραμῶς, ἀκοῆ γράφας ἔχει ὅτι
 μέντοι καὶ ὄρκον ἐπέθηκε τοῖς γραφείοις, ἐκ
 τῆς ἰππολύτων τῆ βασιλείως ἀνελεξάμην
 πρὸς τὸν βασιλεὺς, δεχθῆναι αὐτὸν
 ὑπὸ τῆς ἰππολύτων κωνσταντίνου πόλεως ἀλε-
 ξάνδρου εἰς κοινότητα ἐκείνου. Καθάρτε
 ὁ ἡμεῖς ἡμέρα, καὶ τῆς ἐξῆς πρὸς ἐδόξα
 συναγωγῆς δίκης ἰππολύτων τοῖς δόξαις πολ-
 μήμασι, ὡς γὰρ εἰρηλατῆς τῆς βασιλικῆς αὐ-
 λῆς, ἐδοξοφροεῖτο μὲν ὑπὸ τῆς ἀεὶ εὐσε-
 βίου διαμέσεως τότε τῆς πόλεως, περιεπίδες τε
 ἡ καὶ ἐπεὶ ἐγένετο πλησίον τῆς ἰππολύτων
 μένης ἀγορῆς κωνσταντίνου, ἐνθα ὁ πορφυ-
 ρεὺς ἰδὺς κίων, φόβος ἐκ τῆς συνειδό-
 τος κατέχευτον ἀρεῖον. Συντεταγμένως, τῆς
 γαστρὸς ἐκινεῖτο χωνώσις: ἐρμηνός τε εἰ
 ἀφεδρών περὶ πλησίον, μαθῶν τε εἶναι ὅτι
 δὲν τῆς ἀγορῆς κωνσταντίνου, ἐκείσε ἐβόη-
 ζεν λαμβάνειν ἐν λιποθυμία τὸν ἀνδρω-
 πον καὶ ἅμα τοῖς διαχωρήμασι ἢ ἔδωκε
 τότε παραυτικά ἐκπίπῃ, καὶ αἷμα
 πληθὺς ἐπικολέει, καὶ τὰ λεπτά τῆς ἐν-
 τέρων. Συντεταγμένως ὁ αἷμα αὐτῶ ἀπληνί τε
 καὶ ἡπατὶ αὐτῶ οὖν ἐτεθνήκει ὁ δὲ ἀ-
 φεδρών ἀχεῖ ἡμῶ ἐν τῆ κωνσταντίνου πόλει
 δέικνυ, ὡς ἐφύω, ὅτι δὲν τῆς ἀγορῆς
 κωνσταντίνου καὶ τῆ ἐν τῆ σοῦ μακέλλου
 πάντων τε τῆς παριόντων ἐγειρόντων δά-
 κρυλλον κατ' αὐτῆς, ἀειμνημένον τῆ βα-
 νάτε τὸν τρέπον ἀπεργαζόμενον τῆς
 γρομένως, φόβος καὶ ἀγωνία κατέχευτον
 ἀεὶ τὸν νικητορῶν εὐσεβίου. διέτερεχε τε ἡ
 φήμη δι' ὅλης τῆς πόλεως, ὡς ὁ εἶπεν, καὶ
 τῆς συμπάσης οἰκουμενῆς: ὁ δὲ βασιλεὺς τῆ
 χριστιανισμῶ μᾶλλον προσετίθετο, καὶ
 ἀληθῶς ἐκ θεῶ μεμαρτυρηθῆς τὴν ἐν νικαί-
 πρῆσι ἐφῆσεν ἐμφεραίνετό τε ἐπὶ τοῖς γεγνο-
 σι, ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐς καίσαρος ἀνιγορέντων.

ἑκασονκ' δεκάδα ὀνιαυτῶν τῆς βασιλείας αὐτῆ. τὸν μὲν πρῶτον, ὀμόνυμον ἑαυτῆ κωνσταντῖνον, τῷ ἑσπερίων μερῶν ἀρχῆν καθίστας ἐν τῇ πρώτῃ δεκάδι τῆς βασιλείας αὐτῆ. τῷ δ' ἑσπερίων τῆς ἑσπέρων, τὸν τῷ πάπῳ ἐπώνυμον κωνσταντῖνον ἐν τῇ εἰκοσαετηρίδι καθίστασε καίσαρα· τὸν δ' νεώτερον κωνσταντῖνα, ἐν τῇ τριακονταετηρίδι τῆς ἑαυτῆ βασιλείας ἔχειροτόνησεν.

Κεφ. λθ'.

Ἦς ὁ βασιλεὺς ἀρρώστια ἀπέπεσον, τέλος ἔβη ἐξ ἧσ' αὐτο.

ΕΝ ἡλικίᾳ ἢ μετὰ ταῦτα ἀσθενήσας, ἡλικίᾳ ἐξηκονταπέντε ὀνιαυτῶν ὁ βασιλεὺς κωνσταντῖνος, ἀρρώστια ἀπέπιπεν. Ἐν τῇ κωνσταντῖνῃ πόλει ἐπιπὴν ἔλενε πόλιν, ὡς φυσικοῖς θερμοῖς χρῆσθ' ἰατρικῶς ἐκείνην ἐπέβη· ἐπειδὴ ἡ φροδοτέρη ἔνοσημα ἦν, τὰ μὲν λυγρὰ ἰατρῶν ἐδέχθη, ἀπαίρει δ' ἐν τῇ πόλει εἰς τὴν νικομήδειαν καίκεν ἐν προασείᾳ διατῶν, τῆ χειρὶα νικῆ μετὰ λαμβάνει βαπτίσματος· ἐν τῷ δ' ἐπιπὴν ἡλικίᾳ, διαθήκας ποιῶν, ἐν αἷς ἑστὸν μὲν τρεῖς υἱοὺς κληρονομας τῆ βασιλείας ἐποίησεν, καὶ τῶν αὐτοῖς ἑστὸν κληρονομας διένειμε· πολλὰ δ' ἐπὶ τῇ ῥωμαίων πόλει καὶ τῇ ἑλικίᾳ ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων, τὰς διαθήκας ἐποίησεν ἀποδοῦναι τῶν πρεσβυτέρων, δι' ὅπως ἀρετῆ ἀνακίλη, ἢ καὶ μικρὸν ἐμπροσθεν πεποιήμεθα μνήμην ἐντεταμένους μηδενὶ ἐτέρῳ, ἢ τῷ υἱῷ τῷ ἀνατολῆς ἀρχοντὶ κωνσταντῖνῳ, εἰς τὰς χεῖρας βαλεῖν. καὶ τὸ θεῶν τὰς διαθήκας, ὀλίγας ἡμέρας ἐπιβίβας, τὸν βίον ἀπέλιπε· τῷ μὲν τῶν υἱῶν αὐτῆ ἐπιπὴν τελευτήσας παρῆν ἐδέξαι. ἀπέμπε δ' ἐν εὐδύς ἑσπερίων τῆς ἑσπέρων, ὁ κωνσταντῖνος μνήσων τὴν τελευτήσας.

Κεφ. μ'.

Περὶ τῆς κηδείας τῆ βασιλείας κωνσταντῖνου.

Τὸ δ' ὄψωμα τῆ βασιλείας οἱ ἐπιπὴν δειοχρῆσθ' ἐν τῇ πόλει ἀρῆσαν, ἐπιπὴν κωνσταντῖνῃ πόλιν διεκόμισαν ἀπέθαντο τε ἐν τοῖς βασιλείοις ἐφ' ὑψηλῆς, καὶ διὰ τιμῆς ἤγον καὶ δορυφορίας πολλῆς ὡς ἔστιν ἐγένετο καὶ τῶν ἐπὶ αὐτῶν ἐως τῶν υἱῶν αὐτῆ ἀρῆσας ἐγένετο· καὶ τῶν αὐτῶν ἀνατολικῶν μερῶν ἐπιστάτην κωνσταντῖνα, κηδείας τῆ βασιλείας.

A Singulos singulis imperii sui decennialibus promovens. Et maximum quidem natu, cognominem sibi Constantinum, Occidentalium partium imperio præfecit, primo principatus sui decennio. Alterum verò Constantium, avi sui nomine appellatum, Orientis partibus præposuit, anno Imperii sui vicefimo. Natu minimum Constantem, tricennialibus suis Cæsarem renuntiavit.

CAPUT XXXIX.

Quomodo Imp. in morbum delapsus, finem vivendi fecit.

B Anno post Imperator Constantinus quintum & sexagesimum ætatis ingressus annum, in morbum incidit. Relicta ergo Constantinopoli, navigio delatus est Helenopolim, ut aquis calidis, quæ juxta urbem illam sitæ sunt, uteretur. Sed cum morbum ingravescere sensisset, lavacrum quidem distulit. Helenopoli autem abecedens, Nicomediam profectus est. Illic in suburbano degens, Christianum baptismum suscepit. Quo vehementer exhilaratus, testamentum condidit, in quo tres quidem liberos Imperii heredes instituit, suam cuique partem, prout vivus fecerat, assignans. Roma vero & urbi, quam suo nomine Constantinopolim nuncuparat, multa relinquens privilegia, testamentum comendat presbytero illi, cujus antea fecimus mentionem, per quem Arius ab exilio fuerat revocatus. Mandatque ne cuiquam alteri quàm filio suo Constantio, quem Orienti præfecerat, illud in manus traderet. Ad hunc modum condito testamento, cum aliquot dies supervivisset, ex hac luce migravit. Porro mortu ejus nullus ex filiis interfuit. Mittitur itaque protinus in Orientem, qui Constantio patris obitum nuntiaret.

CAPUT XL.

De sepultura Imperatoris Constantini.

COrpus vero Imperatoris, aureo conditum loculo, necessarii Constantinopolim deportarunt, & in sublimi suggestu collocaverunt in palatio; maximo honore & frequenti satellitio illum quasi adhuc superstitem observantes, quoad usque ex filiis ejus quispiam advenisset. Postea verò cum Constantius ex Orientis partibus advolasset, re-

